

Политика

[Путін готовий до "реальних зустрічей" та пошуку формату для завершення війни, – Зеленський](#)

Политика

["1000 на 1000": Україна передала РФ списки на обмін полоненими](#)

- [Україна](#)
 - [Київ](#)
 - [Дніпропетровськ](#)
 - [Харків](#)
 - [Одеса](#)
 - [Черкаси](#)
 - [Чернігів](#)
 - [Бровари](#)
- [Політика](#)
- [Економіка](#)
- [Происшествия](#)
- [Мир](#)
- [Спорт](#)
- [Стиль Жизни](#)
 - [Здоров'я](#)
 - [Культура и Шоу-биз](#)
 - [Пресс-релизы](#)
- [Наука и техника](#)
- [Общество](#)
- [Курьезы](#)
- [Другие разделы](#)
 - [Экономика](#)
 - [Происшествия](#)
 - [Мир](#)
 - [Спорт](#)
 - [Наука и техника](#)

Важные новости

- [Общество 2026.04.30](#)

[Перезапуск чи зачистка: як реформа БЕБ перетворюється на боротьбу за контроль](#)

- [Общество 2026.04.29](#)

[Мародерство під прикриттям селищної ради: у Коцюбинському чиновники "подарували" рейдерам шматок приватної власності](#)

Важные новости

- [Общество 2026.04.27](#)

[Велика кримінальна війна за «001k» – Тіньові королі, «кидки» та розкол імперії](#)

-

- [Общество 2026.04.14](#)

[Гражданин Австрии Ашер Давидов \(Asher Davidov\) строил бизнес, а вышла финансовая пирамида?](#)

-

- [Главная /](#)
- [Чернигов](#)

23:15 / 30.06.2025 **Чернигов**

Проект пам'яті про облогу Чернігова: митці поділилися ідеями про увіковічнення подій, що вберегли Київ (фото)

Облога та оборона Чернігова почалися 24 лютого, а 2 квітня ворог повністю відступив. Військові та цивільні, які об'єднано протистояли росіянам, скували ворожий ресурс і завдали російській армії суттєвих втрат. Це допомогло відстояти Київ.

Чернігів — четверта локація, з якою працювали учасники [Лабораторії практик меморіалізації](#). Архітектори, художники, урбаністи розробили ідеї, як зберегти в пам'яті досвід чернігівців та вшанувати захисників міста.

У процесі роботи Лабораторії в Чернігові поряд із меморіалізацією оборони міста виникло два додаткових аспекти: освоєння раніше декомунізованого простору та розробка візуального рішення для алеї пам'яті загиблих героїв.

Оборона Чернігова поєднала утримання опорних пунктів на підступах до міста силами армії, поліції й територіальної оборони та спротив цивільного населення і досвіди перебування жителів в обложеному місті. Саме історія облоги стала центральною в розробці ідей для меморіалу після експедиції учасників Лабораторії до Чернігова, спілкування з очевидцями подій, міськими службами і владою.

«Це унікальний момент у житті міста, заснованого в Середньовіччі. Вперше в історії Чернігова облога не завершилася інтервенцією. Військові і жителі, які залишилися, змогли захистити місто», — розповіла під час [презентації](#) ідей **кураторка чернігівського кейсу, мистецтвознавиця, співзасновниця та голова правління ГО «Музей сучасного мистецтва» Ольга Балашова**.

Фото: Руслан Сингаєвський/Презентація ідей Лабораторії практик меморіалізації, Київ, книгарня «Сенс», липень 2024-го

Ділянка, яку міська влада запропонувала як локацію для майбутнього меморіалу — бульварна частина проспекту Миру в центрі Чернігова. До 2014 року тут стояв пам'ятник Леніну. Після того, як Леніна знесли, на цьому місці облаштували квітник. Поява тут об'єкта, що меморіалізує досвід Чернігова у російсько-українській війні, по суті, завершить перевизначення цього простору.

Учасники Лабораторії запропонували **п'ять ідей для меморіалу облоги й оборони Чернігова**. Серед ключових акцентів — єдність оборонців та цивільних жителів у протистоянні агресору, апеляція до більш давньої історії міста і відтворення тих практик включеності та співдії, які виразно проявилися у момент облоги.

Проект меморіального простору **художниці Катерини Бучацької** так і називається «**Місто DIY**». У розробці візуального рішення Катерина спиралася на «периметр міста як непорушну структуру». Контури периметра оборони відображені в контурах меморіального простору, який включає і прилеглі до Чернігова села, що відіграли важливу роль у відсічі російській армії. Презентуючи свою ідею, художниця розповіла, що думала про персональну відповідальність і включеність людей: «Мені спало на думку, що це історія, яку люди зробили самі». Тому простір всередині периметру, за її задумом, має функціонувати як своєрідний конструктор. Наявні там прості матеріали та форми чернігівці можуть використовувати, щоб далі самостійно розвивати його. Таким чином меморіальний простір має продовжувати практики взаємодії та громадянської активності.

DIY (DO IT YOURSELF) M
ЗРОБИ САМ

Фото: художниця Катерина Бучацька/Ідея проєкту «Місто DIY»

Фото: художниця Катерина Бучацька/«Місто DIY»

Ідея **архітектора Бориса Медведика** перегукується з ідеєю Каті Бучацької, але він розширює «периметр оборони» на Чернігівську область. Борис пропонує створити на локації ландшафтний парк, який меморіалізуватиме досвід всієї Чернігівщини та включить населені пункти області, які відіграли роль у спротиві.

Фото: художник Борис Медведик

Архітектори Єгор Перепелюк та Максим Пастушенко у своїх проєктах апелюють до історичних шарів чернігівського міського ландшафту. Як архітектор і урбаніст, Єгор зауважив: перше, що потрібно зробити, щоб бульвар запрацював як цілісний меморіальний простір, — видозмінити ділянку, «розірвану» автомобільною дорогою та підземним переходом. Він запропонував створити наземний перехід, додати рослинності, прокласти стежки з гравію. Це допоможе об'єднати простір і позбутися лінійності та схематичності, притаманних бульвару, тон якого майже пів століття задавав монумент Леніну. Єгор пропонує висаджувати рослини, характерні для Чернігівщини. Це перегукується з ідеєю ландшафтного парку Бориса Медведика. Садівництво загалом є одним із тих способів роботи з пам'яттю, до якого учасники Лабораторії неодноразово апелювали у своїх ідеях.

Фото: архітектор Єгор Перепелюк/Ідея проекту «Мур»

Фото: архітектор Єгор Перепелюк/«Мур»

Як і Катерина Бучацька, Єгор Перепелюк вважає, що меморіал повинен слугувати простором для спільноті містян. Тому основний меморіальний об'єкт під назвою **«Мур»** пропонує розташувати поза головною віссю локації, щоб він не домінував у просторі. Сам об'єкт зовні нагадує куб, а всередині його склепіння утворює напівсферу. Чотири трикутники, що формують куб, відрізняються між собою, вони не припасовані один до одного ідеально, але водночас створюють відчуття стійкості. Для будівництва об'єкта Єгор пропонує використати давньоруську цеглу-плінфу. Її застосовували у будівництві храмів, зокрема, розташованих у чернігівському дитинці — давній частині міста. Таким чином меморіальний об'єкт прокладає місток між сучасною обороною Чернігова та його середньовічною історією. «Сфера, яку я “врізав” у конструкцію куба, — символ згуртованості та об'єднаності всієї громади. Дуже проста й глибока ідея, що єдність породжує силу та стійкість і навпаки», — розповів Перепелюк. Камерний і затишний простір всередині меморіального об'єкта можна використовувати для вшанування загиблих або ж для роздумів.

Проект **архітектора Максима Пастушенка** має назву **«37»**, що відповідає кількості днів облоги. Його ідея полягає у створенні простору, що нагадує архітектурний парк і дитячий майданчик водночас. Всередині Максим розташував об'єкти, які відтворюють фрагменти впізнаваних чернігівських архітектурних пам'яток. У цьому простежується апеляція до історичної пам'яті й культурного спадку міста. Алюзію на дитячий майданчик Максим пояснює наступним чином: «Одна з речей, яку хотіли би бачити ті, хто захищав місто, — щоб у ньому були діти, які можуть вільно гратися на майданчиках. Важливо, щоб це був простір для життя і щоб він “вріс” у тканину міста. Одна з причин, чому я відмовився від більш строгої меморіалізації, — вона вириває людину з контексту. А я хотів, щоб цей простір був частиною звичного життя».

Фото: художник Максим Пастушенко/Ідея проєкту «37»

Прикладом більш строгої меморіалізації може бути об'єкт «**Книга пам'яті**», ідею якого розробив **скульптор Петро Гронський**. Меморіальний об'єкт автор пропонує розташувати вздовж пішохідної частини бульвару, яка веде до центру міста. Окремі листи конструкційної сталі висотою у приблизно два людських зрости, що нагадують сторінки книжки, по ходу руху вздовж об'єкта розташовуються все щільніше й щільніше, аж поки не утворюють книгу наприкінці. За словами Петра, меморіал насамперед акцентує на єднанні. Водночас важкий, шорсткий, брунатного кольору метал може слугувати нагадуванням про трагізм подій, про величезні зусилля, які були потрібні, щоб Чернігів встояв. Очевидною також є асоціація з виглядом понівечених військової техніки й цивільних автівок, що з початком повномасштабної війни став, на жаль, звичним.

Фото: скульптор Петро Гронський/Ідея проєкту «Книга пам'яті»

Незапланованою частиною роботи Лабораторії в Чернігові стала розробка візуального рішення для наявної **алеї пам'яті загиблих героїв**. Як і багато інших тимчасових меморіалів по всій Україні, місцева алея пам'яті сформована з банерних конструкцій. Вона розташована в центрі Чернігова, поруч із Катерининською церквою. Вибір локації пов'язаний не лише з її центральним розташуванням. Саме до Катерининської церкви привозять загиблих оборонців для відспівування і прощання. Проте місце на локації — обмежене, тому банери з іменами й портретами перебувають там тимчасово. Через певний проміжок часу фото одних загиблих воїнів замінюють інші. Це створює певну напругу. А близькі не мають постійного публічного меморіального простору, в якому могли б вшанувати своїх полеглих.

Фото: Валентин Бобир/Експедиція учасників Лабораторії практик меморіалізації в Чернігів, травень 2024

Поруч із Катерининською церквою є два пам'ятні знаки, які загалом вшановують тих, хто в різні періоди боровся за українську державу. Камінь із написом «Борцям за волю України» закладено в Катерининському сквері в 1992 році. У 2009-му тут же встановлено [скульптурну групу](#) з написом «Борцям за волю і незалежність України», яку сприйняли неоднозначно. Як розповіла Ольга Балашова, обидва пам'ятні знаки чернігівці не сприймають як місця пам'яті. Тож під час експедиції до Чернігова учасники Лабораторії зрозуміли, що змінність банерів на алеї пам'яті героїв, яка наразі є основним простором для вшанування загиблих чернігівців, — нагальне і болюче питання. У спільних обговореннях сформувалося певне бачення, а візуальні рішення запропонували **скульптор Петро Гронський** і **художниця Дарія Кузьмич**. Проєкти Петра і Дарії не обов'язково замінюють наявну алею пам'яті героїв, а можуть доповнювати її.

Як зауважив Гронський, будь-який тимчасовий меморіал, в якому використані тривкі матеріали, може перетворитися на постійний. Тож візуальне рішення повинно відразу вписуватися у простір і при цьому не вимагати значних коштів і зміни ландшафту. Петро вирішив використати скло як певну «золоту середину». Об'єкт, який він пропонує розташувати на площі поруч із Катерининською церквою, складатиметься з прямокутних модулів зі скляних пластин

жовтого кольору. На склі викарбувано імена загиблих оборонців. Жовтий колір та видовжена прямокутна форма пластини може асоціюватися зі свічкою, яка в Україні є ustalеним символом пам'яті. Завдяки легкості конструкції й кольоровій гамі об'єкт гармонійно взаємодіє з храмом поруч.

Фото: скульптор Петро Гронський/Ідея проекту тимчасового меморіалу в Чернігові

Фото: скульптор Петро Гронський/Ідея проекту тимчасового меморіалу в Чернігові. Автор —

Дарія Кузьмич у проєкті «Імена, вписані у горизонт» також бере за основу пластини товстого скла, кожна з яких стоїть на опорі. Ці конструкції можуть бути розташовані на площі довкола Катерининської церкви. Але авторці насамперед ідеться про таке розташування, щоб погляд від ряду меморіальних конструкцій спрямовувався у відкритий простір, який з'єднує локацію з довгим Київським шосе, й далі підіймався у горизонт. Імена та іншу можливу інформацію, наприклад, назви підрозділів, Дарія пропонує викарбувати на ребрі кожної пластини. Колір пластин — на ескізі авторка використовує градієнт теплих кольорів — насичений по центру і тьмяніє ближче до країв. Перша й остання плити у довгому ряду — прозорі. За словами Дарії, колір символізує життя, прозорість — вихід за межі земного перебування, коли люди віддають життя на захист країни, залишаючись, проте, в нашій пам'яті. «Коли ми дивимося в горизонт — бачимо імена на ребрах скла і можемо споглядати водночас й горизонт, й імена», — каже вона.

Фото: надано художницею/Ідея проекту «Імена, вписані у горизонт», Дарія Кузьмич

Лабораторія практик меморіалізації працювала на чотирьох різних локаціях (Мощун, Харків, Одеса, Чернігів) і з різними акцентами — від військової комеморації до вироблення мови пам'яті про досвіди цивільних і перевизначення просторів, сформованих у радянський час. Попри різні завдання у багатьох ідеях можна простежити схожі підходи. Це відмова від монументальності, увага до практик, які можуть формуватися довкола меморіальних просторів, акцент на багатшаровості пам'яті й тяжіння до інклюзивності, увага до ландшафту і звернення до практик садівництва. Головне — учасники Лабораторії у своїй більшості прагнули створити такі меморіальні простори, які сприятимуть громадянській співдії та формуванню горизонтальних зв'язків.

Дізнатися більше про ідеї меморіальних проєктів для Мощуна, Одеси, Харкова і Чернігова можна у [відеопрезентації](#) Лабораторії практик меморіалізації.

Лабораторія практик меморіалізації — це освітньо-дослідницький проєкт, спрямований на пошук мови пам'яті російсько-української війни, який реалізували платформа культури пам'яті «Минуле / Майбутнє / Мистецтво» та ГО «Музей сучасного мистецтва».

Лабораторія практик меморіалізації відбулася за підтримки Фонду «Партнерство за сильну Україну» (ФПСУ) — донорської програми, яку фінансують уряди Великої Британії, Естонії, Канади, Нідерландів, Сполучених Штатів Америки, Фінляндії, Швейцарії та Швеції.

Підготувала: [Ніна Петрович](#)

ТЭГИ:

- [Чернігів](#)
- [війна](#)
- [окупація](#)

Общее количество просмотров: 17966

ЧИТАЙТЕ ТАКЖЕ

[Политика «Ролітсо: "Лекции" Зеленского утомляют Европу» 12:13](#)

[Проешествия «43-річний львів'янин із ножем взяв підлітка в заручники на вулиці Кавалерідзе» 11:02](#)

[«Вищий орган Північної Кореї узаконив ядерну кнопку як "особистий захист" Кіма» 21:16](#)

[Економика «Кабінет міністрів запускає проєкт "Досвід має значення" для людей віком 50+» 06:23](#)

[Общество діяльності Київськи](#)

prev
next

наверх

- [Политика](#)
- [Економика](#)
- [Проешествия](#)
- [Мир](#)
- [Спорт](#)
- [Наука и техника](#)
- [Шоубиз](#)
- [Общество](#)
- [Здоровье](#)
- [Курьезы](#)

- [Профайлы](#)
- [О редакции](#)
- [Реклама на сайте](#)
- [Использование материалов](#)

